

PŘEHLED JUDIKATURY

Soudní ochrana člena spolku, církve a politické strany

Sestavili

LUDVÍK DAVID

JANA BÍLKOVÁ

MARTINA PODIVÍNOVÁ

JUDIKATURA

PŘEHLED JUDIKATURY
Soudní ochrana člena spolku, církve
a politické strany

PŘEHLED JUDIKATURY

Soudní ochrana člena spolku, církve a politické strany

Sestavili
Ludvík David
Jana Bílková
Martina Podivínová

Vzor citace: David, L.; Bílková, J.; Podivínová, M. Přehled judikatury. Soudní ochrana člena spolku, církve a politické strany. Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, s. 164.

Právní stav citované judikatury byl uzavřen k 1. 11. 2011.

© Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011

ISBN: 978-80-7357-715-5

PŘEHLED JUDIKATURY

Soudní ochrana člena spolku, církve a politické strany

<p>Předmluva ..... 9</p> <p>ČÁST PRVNÍ</p> <p>SOUDNÍ OCHRANA ČLENA OBČANSKÉHO SDRUŽENÍ ..... 11</p> <p>I. Pravomoc soudu a funkční příslušnost ..... 11</p> <p> Úvod ..... 11</p> <p> 1. Rozhodnutí sportovního svazu o právu klubu startovat v soutěži a jeho soudní přezkum ..... 11</p> <p> 2. Návrh člena mysliveckého sdružení na soudní přezkoumání rozhodnutí orgánu sdružení – k funkční příslušnosti ..... 12</p> <p> 3. Pravomoc obecného soudu – ústavněprávní pohled ..... 14</p> <p> 4. Upřesnění funkční příslušnosti při soudní ochraně člena občanského sdružení ..... 14</p> <p> 5. Přípustnost odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně o žalobě člena občanského sdružení ..... 17</p> <p> 6. Procesní režim řízení o určovací žalobě člena sdružení ..... 17</p> <p>II. Obecně k občanským sdružením a členství v nich ..... 18</p> <p> Úvod ..... 18</p> <p> 7. Odlišení profesní komory od občanského sdružení ..... 18</p> <p> 8. Srovnání sdružení podle § 829 obč. zák. a občanského sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Nárok na výplatu vypořádacího podílu z majetku občanského sdružení ..... 21</p> <p> 9. Vznik občanského sdružení a jeho zápis do rejstříku. Způsobilst být účastníkem soudního řízení. Zánik sdružení a jeho výmaz z rejstříku ... 24</p> <p> 10. Aktivní věcná legitimace člena občanského sdružení k podání žaloby proti zájmovému sdružení</p>	<p> právnických osob, jehož je občanské sdružení členem ..... 26</p> <p> 11. Aktivní legitimace organizační jednotky sdružení k obraně proti rozhodnutí orgánu sdružení podle ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb. .... 27</p> <p> 12. Vyloučení člena z občanského sdružení bez uvedení důvodu ..... 28</p> <p>III. Rozsah a meze soudní ochrany člena sdružení ..... 33</p> <p> Úvod ..... 33</p> <p> 13. Rozšíření žalobních petítů nad rámec § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb. Kritéria pro oprávněné podání jiné žaloby ..... 34</p> <p> 14. Rozhodování disciplinárních orgánů občanského sdružení a přístup soudu k jeho přezkoumání (zdrženlivost) ..... 36</p> <p> 15. Oprávnění soudu posuzovat takové interní předpisy občanského sdružení, které provádějí, resp. konkretizují obsah jeho stanov. Soudní přezkoumání disciplinárního postihu za opuštění hrací plochy družstvem v průběhu fotbalového utkání ..... 38</p> <p> 16. Právo na soudní (petitorní) ochranu člena občanského sdružení v ústavněprávní rovině. Možnost podání žaloby na určení členství ... 44</p> <p> 17. Přípustnost žaloby o určení členství ve sdružení. Okolnosti projevu vůle zmocněné osoby, má-li tento projev směřovat k zániku členství ..... 45</p> <p> 18. Pokyny soudu k posouzení otázky, zda (za jakých podmínek) může být rozhodnutí orgánu sportovního svazu o schválení přestupu hráče oprávněným předmětem soudního přezkumu ..... 48</p> <p> 19. Pojem rozhodnutí orgánu občanského sdružení ve smyslu § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb. – využití metody zdrženlivé interpretace při posuzování</p>
---	--

zásahu do práva člena občanského sdružení a oprávněnosti jeho žaloby	50	28. Přijetí za člena mysliveckého sdružení a vlastnictví (nájem) honebního pozemku. Výkon práva myslivosti	69
20. Výrazná intenzita zásahu spolkového rozhodnutí do práv člena občanského sdružení jakožto nutný předpoklad oprávněnosti jeho žalobního návrhu podle § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb.	54	29. Posouzení významu neúčasti člena mysliveckého sdružení na platnost usnesení jeho valné hromady (při splnění ostatních procedurálních podmínek)	71
21. Aktivní legitimace k podání žaloby podle § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb.	56	30. Způsob oznámení o konání valné hromady mysliveckého sdružení – konkurence úpravy ve stanovách a rozhodnutí valné hromady o této otázce	71
IV. Rozhodování orgánu občanského sdružení (zejména zastupitelského)	57	31. Oprávněnost náhrady za užívání honebního pozemku honebním společenstvem, která náleží vlastníku po ukončení členství (ač nedal souhlas k dalšímu užívání)	72
Úvod	57	32. Přednost přijetí vlastníka pozemku sdruženého do honitby za člena mysliveckého sdružení. Vztah příslušných ustanovení zákona o myslivosti a stanov mysliveckého sdružení	75
22. Formální náležitosti rozhodnutí o vyloučení člena sdružení (popis důvodu, podpisy). Určení rozporu rozhodnutí orgánu sdružení se stanovami, je-li založen (konkrétněji) na porušení jednacího řádu	57	33. Varianty oprávnění svolat valnou hromadu honebního společenstva	78
23. Potenciální nulita rozhodnutí členské schůze občanského sdružení. Problém existence dvou navzájem si konkurujících členských schůzí	59	34. Výklad rozhodnutí orgánu mysliveckého sdružení	79
24. Podstatnost vady usnesení valné hromady občanského sdružení (vzniklé při hlasování) z hlediska případné neplatnosti tohoto usnesení. Účast členů sdružení s právem hlasovat a členů bez hlasovacího práva	62	35. Postup při transformaci honebního společenstva podle zákona č. 449/2001 Sb.	81
25. Postup při neexistenci orgánu oprávněného svolat členskou schůzi po uplynutí jejího volebního období. Analogická aplikace ustanovení § 129 obch. zák. o svolání a programu valné hromady společnosti s ručením omezeným	63	36. Valná hromadá honebního společenstva a náležitosti spojené s jejím svoláním	82
26. Svolání valné hromady občanského sdružení	66	37. Subjektivní lhůta pro podání žaloby na neplatnost rozhodnutí valné hromady podle § 22 odst. 8 zákona č. 449/2001 Sb.	83
27. Informovanost účastníků valné hromady občanského sdružení o předmětu hlasování	67	VI. Vypořádání, majetkové otázky	86
V. Myslivecká sdružení	69	Úvod	86
Úvod	69	38. Zánik organizační složky občanského sdružení a zejména její majetkové vypořádání z hlediska časové souslednosti	86
		39. Právní subjektivita základních organizací odborového svazu. Oprávnění stanov svazu omezit jejich dispozici s vlastním majetkem	88

40. Právní subjektivita základních odborových organizací, které se sdružily do odborového svazu . . .	89	
41. Žaloba odborového svazu o vydání účetních dokladů proti (nástupnické) základní organizaci. Rozdělení důkazního břemene o držbě účetních dokladů . . .	90	
42. Právo základní organizace jako člena odborového svazu z něho vystoupit a majetkové důsledky. Absence tohoto práva ve stanovách odborového svazu	92	
43. Vztah žaloby na plnění a žaloby podle § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb.	93	
44. Právní úprava práva na sdružování. Vypořádání mezi unii odborových svazů a jejím bývalým členem	96	
	oměru	101
	47. Služební poměr duchovního. Rozhodování o věcech služebního poměru duchovních k církvi či náboženské společnosti	104
	48. Pravomoc soudu k projednání žaloby o určení, že služební poměr duchovního trvá	105
	49. Pravomoc soudu v řízení o neplatnost rozvázání služebního poměru duchovního k církvi nebo náboženské společnosti 110	
	50. Pravomoc soudu ve věcech o určení neplatnosti konání či rozhodnutí zastupitelského orgánu náboženské společnosti	113
	51. Žaloba o určení dalšího trvání služebního poměru duchovního	116

ČÁST DRUHÁ

SODNÍ OCHRANA VE VNITŘNÍCH VĚCECH CÍRKVÍ A NÁBOŽENSKÝCH SPOLEČNOSTÍ . . . . .

Úvod	99
45. Výklad Ústavního soudu k obsahu náboženské svobody. Návrh na zrušení zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, resp. na zrušení některých jeho ustanovení	100
46. Pravomoc obecných soudů rozhodovat o majetkových nárocích duchovních ve věcech jejich služebního	

ČÁST TŘETÍ

SODNÍ OCHRANA ČLENA POLITICKÉ STRANY . . . . .

Úvod	119
52. Hranice přezkumu rozhodnutí orgánu politické strany	119

Vybrané texty právních předpisů . . . . .

Přehled uveřejněných judikátů podle právních předpisů . . . . .

Věcný rejstřík . . . . .

PŘEHLED JUDIKATURY

Soudní ochrana člena spolku, církve a politické strany

Sestavili
Ludvík David
Jana Bílková
Martina Podivínová

Předmluva

Přehled judikatury, který se Vám dostává do rukou, nabízí dvaapadesát rozhodnutí z právních oblastí, v nichž je dominantním prvkem dobrovolné sdružování občanů. Ve vybraných judikátech převažují právní vztahy uvnitř občanských sdružení, pro něž se již běžně užívá synonymum spolek. Početně minoritní, významem však nepřehlédnutelnou část tvoří rozhodnutí z interního života církví a náboženských společností; prozatím jediný judikát se zabývá konfliktem mezi politickou stranou a jejími členy.

Český právní řád si vytkl za cíl především ochranu jednotlivce – fyzické osoby, včetně garancí její ochrany soudní. I když je existence dobrovolných sdružení založena na konsensu jejich členů za účelem rozvíjení společného zájmu, nelze zajisté vyloučit názorový střet jak mezi členy navzájem, tak i mezi členem a subjektem, do něhož se sdružil. Posledně uvedený vztah je – v rovině soudního sporu – tématem nyní publikovaných rozhodnutí. Na straně žalující vystupují převážně fyzické osoby, i když právo vést spor mají také osoby právnické, jež se staly členy občanského sdružení (spolku, svazu).

Počet publikovaných rozhodnutí je ve srovnání s judikatorními sbírkami z jiných právních oblastí nižší. Zčásti je to dáno užším záběrem zvoleného tématu; může jít též o důkaz, že vnitřní rozhodčí mechanismy dobrovolných sdružení dokáží zájmové konflikty sdružení a jejich členů, snad spíše sporadické, včas utlumit. Domníváme se však – a platí to hlavně pro občanská sdružení –, že jsme teprve na začátku od 90. let minulého století znovu oživeného rozvoje soukromoprávních i veřejnoprávních kooperativních svazků, který nevyhnutelně přinese též více sporů, řešených i před orgány státu. Ostatně – již nyní náleží např. ke spolkům nejen subjekty typicky úžeji zájmově zaměřené (sdružení zahrádkářů, chovatelů zvířat), ale také subjekty s charitativními cíli, myslivecká sdružení využívající též pozemky jiných vlastníků, velké sportovní svazy se silným finančním zázemím. Specifické postavení zaujímají mezi spolky odborové centrály, do nichž se na členském principu sdružily jednotlivé základní organizace. Nepřímou před-

zvěstí ještě pestřejšího života dobrovolných sdružení jako právnických osob může být i osnova nového občanského zákoníku, která ve své současné podobě věnuje – oproti kuse úpravě zákona č. 83/1990 Sb. – právě spolkům devadesát paragrafů (§ 209 až 298). Je mimochodem pro tuzemské právo (či spíše jeho praxi) příznačné, že téměř polovina jich pojednává o zrušení spolku, jeho likvidaci a rozdělení spolkového majetku.

Před jednotlivé části je zařazen stručný úvod. Judikatorní novost publikovaných rozhodnutí nás vedla k tomu že za větším počtem jednotlivých textů je připojena kratší či delší poznámka, která má vysvětlit souvislosti, jež nemohly být přímo – v odůvodnění rozhodnutí ani v právní větě – zmíněny.

Anonymizace judikátů je provedena z větší části, ne však zcela. Jsou-li uvedeny názvy spolků či jiných právnických osob, je tomu tak v případech, kdy by jejich vypuštěním ztratila z pohledu čtenářova porozumění textu publikace rozhodnutí smysl; zároveň jde o takové případy, které již byly s plným názvem příslušného subjektu uveřejněny v jiných odborných zdrojích.

Nebylo třeba úvodem použít seznam zkratk. Konvenční zkrácení kodexů (o. s. ř., obč. zák.) je zachováno, ostatní zkrácení (není jich mnoho) jsou řešena přímo v textech rozhodnutí.

Takřka monotematický charakter jednotlivých částí, resp. subčástí přehledu, v němž se lze podle výchozích slovních charakteristik judikátu snadno orientovat, umožnil připojit jen zkrácenou rejstříkovou pasáž; ve vztahu k jednotlivým zákonným ustanovením se odkazuje na pořadová čísla rozhodnutí.

Většina rozhodnutí pochází ze senátu 28 Cdo Nejvyššího soudu. Nemohlo tomu být jinak, neboť tento senát se žalobami členů dobrovolných sdružení proti těmto subjektům v posledním desetiletí podle rozvrhu práce zabývá.

Autoři

ČÁST PRVNÍ

SOUDNÍ OCHRANA

ČLENA OBČANSKÉHO SDRUŽENÍ

I. Pravomoc soudu a funkční příslušnost

Úvod

Účelem publikace úvodních rozhodnutí bylo – bez „nároku“ na věcnou správnost všech – osvětlit, jak probíhalo upevňování právního názoru o tom, že řízení v interních věcech občanských sdružení (a třeba poznamenat, že nejen žalob podle § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb.) je řádné, dvoustupňové a že probíhá nikoli v režimu správního soudnictví, ale před civilními soudy.

1. Rozhodnutí sportovního svazu o právu klubu startovat v soutěži a jeho soudní přezkum

§ 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb.,
o sdružování občanů

§ 244 odst. 2 o. s. ř. (ve znění před účinností zákona č. 151/2002 Sb., měnicího mj. ustanovení části páté o. s. ř. v souvislosti s vydáním zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního; totéž platí i pro další citace § 244 odst. 2 o. s. ř. v části I.)

Rozhodování příslušných orgánů Českomoravského fotbalového svazu, týkající se přiznání práva sportovního klubu startovat ve fotbalové soutěži určitého stupně, není rozhodováním správního orgánu o právech a povinnostech fyzických a právnických osob v oblasti veřejné správy (§ 244 odst. 2 o. s. ř.). Soudní ochrany se v těchto případech lze dovolat jen v mezích ustanovení § 15 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů.

Usnesení Městského soudu v Praze,
sp. zn. 28 Ca 91/1994

Správní právo č. 1/1995, s. 18

Z odůvodnění:

Městský soud v Praze rozhodl v právní věci dvou žalobců (právnických osob) proti žalovanému Českomoravskému fotbalovému svazu Praha (dále též „ČMFS“) v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalovaného tak, že vyslovil svou věcnou nepříslušnost s tím, že po právní moci usnesení bude věc postoupena Obvodnímu soudu pro Prahu I.

Podanou žalobou se žalobci domáhali zrušení rozhodnutí ligové komise ze dne 14. 1. 1994, kterým bylo přiznáno právo na účast ve II. fotbalové lize SK X. a zrušení rozhodnutí odvolací a revizní komise ČMFS ze dne 9. 2. 1994, kterým bylo odmítnuto odvolání žalobců proti rozhodnutí ligové komise svazu výše označenému.

Nesprávnost rozhodnutí žalovaného spatřovali žalobci především v tom, že oběma rozhodnutími byli zkráceni na svých majetkových právech.

Podle ustanovení § 244 odst. 2 o. s. ř. přezkoumávají soudy ve správním soudnictví zákonost rozhodnutí orgánů státní správy, orgánů územní samosprávy, jakož i orgá-

nů zájmové samosprávy a dalších právnických osob, pokud jim zákon svěřuje rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob v oblasti veřejné správy.

Žalovaný subjekt ČMFS je občanským sdružením, založeným na principu dobrovolnosti podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, a registrovaným ve smyslu tohoto zákona ministerstvem vnitra. Práva a povinnosti členů sdružení upravují stanovy sdružení, které též stanoví organizační strukturu sdružení.

Orgány ČMFS jsou tedy orgány zájmové samosprávy, a aby jejich rozhodnutí podléhalo přezkumu ve správním soudnictví podle ustanovení § 244 a násl. o. s. ř., musely by být splněny dvě podmínky: jednak by těmto orgánům muselo, a to zákonem, být svěřeno rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob, jednak by muselo jít o rozhodování v oblasti veřejné správy.

Orgány svazu rozhodují na základě stanov svazu a řádů, vydaných orgány svazu, nikoliv na základě zákona. Napadená rozhodnutí, vydaná orgány svazu, nejsou rozhodnutími vydanými v oboru veřejné správy, neboť práva a povinnosti těmito rozhodnutími dotčená jsou charakteru soukromoprávního.

Z těchto důvodů nelze žalobou napadená rozhodnutí přezkoumávat v řízení podle části páté o. s. ř., tj. ve správním soudnictví.

Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, (tehdy) ve znění zákona č. 300/1990 Sb., zákona č. 513/1991 Sb. a zákona č. 68/1993 Sb. obsahuje speciální úpravu o soudní ochraně, poskytované člena sdružení před orgány sdružení, které jednají v rozporu se zákonem nebo v rozporu se stanovami sdružení, tj. s pravidly vnitřní-

ho uspořádání sdružení, a to v ustanovení § 15. Podle tohoto ustanovení považuje-li člen sdružení rozhodnutí některého z jeho orgánů, proti němuž již nelze podle stanov podat opravný prostředek, za nezákonné nebo odporující stanovám, může do 30 dnů ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejpozději však do 6 měsíců od rozhodnutí, požádat okresní soud o jeho přezkoumání. Ustanovení § 15 citovaného zákona tedy výslovně hovoří o přezkumu a soudní ochrana tímto ustanovením poskytovaná proto musí být vykládána ve smyslu principu kasace – tedy výroku, jímž se přezkoumávané rozhodnutí buď potvrzuje, nebo zrušuje.

Žalobci žádali o zrušení dvou rozhodnutí postupně vydaných oprávněnými orgány občanského sdružení, řádně založeného a registrovaného podle zákona č. 83/1990 Sb. Domáhali se tedy soudní ochrany podle ustanovení § 15 tohoto zákona a k řízení podle tohoto ustanovení byl věcně příslušný okresní (obvodní) soud.

2. Návrh člena mysliveckého sdružení na soudní přezkoumání rozhodnutí orgánu sdružení – k funkční příslušnosti

**§ 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb.,
o sdružování občanů**

**§ 7 odst. 2, § 104 odst. 1, § 244, § 246c
o. s. ř. (dále ve znění do 31. 12. 2002)**

K projednání opravného prostředku proti rozsudku okresního (obvodního) soudu, jímž tento soud rozhodoval k návrhu člena mysliveckého sdružení na přezkoumání rozhodnutí orgánu sdružení (§ 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb.), není dána funkční příslušnost žádného soudu. Proto odvolací soud v takovém případě řízení o odvolání zastaví (§ 104 odst. 1 a § 246c o. s. ř.).

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 9. 1995, sp. zn. 7 Co 1789/1995

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek NS, č. 57/1996 (svazek 8)

Z odůvodnění:

Okresní soud svým rozsudkem rozhodl tak, že se určuje, že vyloučení žalobce z mysliveckého sdružení, schválené jeho členskou schůzí dne 21. 10. 1994, je neplatné. Toto rozhodnutí odůvodnil tím, že jde o přezkum rozhodnutí orgánu mysliveckého sdružení, přičemž tento přezkum je soudem prováděn podle ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Soud dále poučil účastníky, že proti tomuto rozsudku je přípustné odvolání do 15 dnů od jeho doručení, a to ke krajskému soudu.

Krajský soud však usnesením zastavil řízení o odvolání a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

Odvolací soud při svém rozhodování vyšel z toho, že podle ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb. považuje-li člen sdružení rozhodnutí některého z jeho orgánů, proti němuž již nelze podle stanov podat opravný prostředek, za nezákonné nebo odporující stanovám, může do 30 dnů ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejpozději však do 6 měsíců od rozhodnutí, požádat soud o jeho přezkoumání.

Pravomoc soudu je v daném případě dána ustanovením § 7 odst. 2 o. s. ř. Podle ustanovení § 244 o. s. ř. ve správním soudnictví přezkoumávají soudy na základě žalob nebo opravných prostředků zákonem rozhodnutí orgánů veřejné správy. Ve správním soudnictví přezkoumávají soudy zákonost rozhodnutí orgánů státní správy, orgánů územní samosprávy, jakož i orgánů zájmové samosprávy a dalších právnických

osob, pokud jim zákon svěřuje rozhodování o právech a povinnostech fyzických nebo právnických osob v oblasti veřejné správy. Rozhodnutími správních orgánů se rozumí rozhodnutí, vydaná jimi ve správním řízení, jakož i další rozhodnutí, která zakládají, mění nebo ruší oprávnění a povinnosti fyzických nebo právnických osob. Podle ustanovení § 246 odst. 1, 3 o. s. ř. jsou k přezkoumání rozhodnutí věcně příslušné krajské soudy, nestanoví-li zákon jinak. Okresní soudy jsou věcně příslušné k přezkoumávání rozhodnutí o přestupcích a v případech, kde to stanoví zákon.

Protože se jednalo o rozhodování podle ustanovení § 15 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, byla podle odvolací instance dána věcná příslušnost okresního soudu, když toto ustanovení uvedenou věcnou příslušnost v odst. 2 výslovně zakotvuje. Přitom je nutno vycházet z toho, že jde o přezkum rozhodnutí orgánů zájmové samosprávy o vyloučení člena mysliveckého sdružení. Na takový přezkum nelze vztáhnout obecná ustanovení občanského soudního řádu, týkající se řízení před soudem, ale je nutno věc posuzovat podle zvláštní úpravy, která je pro takový přezkum provedena v části páté občanského soudního řádu o správním soudnictví. Soud prvního stupně měl při svém rozhodování postupovat podle zvláštních ustanovení o správním soudnictví.

Odvolací soud proto nemohl pro své rozhodování použít jiná ustanovení, než která se podle zákona na takové řízení vztahují. Opravný prostředek proti rozhodnutí soudu, který rozhodoval ve správním soudnictví podle části páté občanského soudního řádu (s výjimkou věcí důchodového zabezpečení podle § 250s odst. 2 o. s. ř.) není přípustný. Navíc o takto (případně) podaném opravném prostředku nelze rozhodovat podle ustanovení části čtvrté občanského soudního řádu o opravných prostředcích. Použití usta-

novení § 201 a následujících o. s. ř. totiž výslovně brání ustanovení § 246c o. s. ř., které umožňuje přiměřené použití jen ustanovení části první a třetí občanského soudního řádu. Ve věcech správního soudnictví s výjimkou věcí důchodového zabezpečení nejsou opravné prostředky zákonem připuštěny a z toho důvodu zde není ani žádný věcně příslušný soud, který by mohl o takovémto nepřipustném opravném prostředku rozhodnout. Chybějící funkční příslušnost kteréhokoli soudu k projednání určité věci, která jinak do pravomoci soudu spadá, představuje neodstranitelný nedostatek podmínky řízení. Proto bylo řízení podle ustanovení § 104 odst. 1 a § 246c o. s. ř. zastaveno, aniž by současně mohla být přezkoumávána věcná správnost napadeného rozsudku.

3. Pravomoc obecného soudu – ústavněprávní pohled

§ 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb.,
o sdružování občanů

Stanovisko obecných soudů, podle kterého na přezkum rozhodnutí některého z orgánů sdružení (§ 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů) nelze vztáhnout obecná ustanovení občanského soudního řádu, týkající se řízení před soudem, a že proto věc je nutno posuzovat podle zvláštních ustanovení o správním soudnictví, pomíjí, že tato rozhodnutí, vydávaná na základě stanov či řádů, nejsou rozhodnutími vydávanými v oblasti veřejné správy, což je základní podmínkou přezkumu ve správním soudnictví podle ustanovení § 244 odst. 2 o. s. ř. Není-li tedy možný postup podle části páté o. s. ř., upravující správní soudnictví, nezbyvá než vzhle-

dem k ustanovení § 7 odst. 2 o. s. ř., s přihlédnutím k již citovanému ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb., přiměřeně aplikovat část první a část třetí o. s. ř., přirozeně např. s tou odchylkou, že funkčně příslušný je výlučně okresní soud řídicí se kasačním principem. Jinými slovy, jde o občanské soudní řízení *sui generis*, v němž ustanovení části páté o. s. ř. o správním soudnictví aplikovat nelze.

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 3. 1998, sp. zn. IV. ÚS 9/98

Sbírka nálezů a usnesení ÚS, svazek 10, nález č. 36, s. 233

4. Upřesnění funkční příslušnosti při soudní ochraně člena občanského sdružení

§ 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb.,
o sdružování občanů
§ 244 odst. 2 o. s. ř. (před vydáním
zákona č. 151/2002 Sb.)

Rozhodnutí orgánu občanského sdružení o vyloučení člena ze sdružení není rozhodnutím správního orgánu ani rozhodnutím vydaným v oblasti veřejné správy.

K projednání opravného prostředku proti rozhodnutí okresního soudu, jímž tento soud rozhodoval o návrhu člena občanského sdružení na přezkoumání rozhodnutí podle ustanovení § 15 zákona č. 83/1990 Sb., je funkčně příslušný nadřízený krajský soud.*)

Nedostatek interního poučení člena sdružení o možnosti domáhat se u soudu přezkoumání rozhodnutí o vyloučení člena z občanského sdružení nemá dů-

*) Tímto rozhodnutím je opraven nesprávný závěr vyslovený v rozhodnutí uveřejněném pod č. 57/1996 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek; srov. též nález Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 9/98, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 10, díl I., pod č. 36.

sledky stanovené pro takový případ u soudního či správního rozhodnutí příslušnými zákony, a nemá tedy ani vliv na běh lhůty podle ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. 3 Cdon 1177/1996

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek NS, č. 47/1999 (svazek 8)

Z odůvodnění:

Odvolací soud svým rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, kterým byl zamítnut návrh na určení neplatnosti rozhodnutí členské schůze žalovaného mysliveckého sdružení o vyloučení žalobce ze sdružení.

Odvolací soud konstatoval, že právo navrhovatele obrátit se na soud s žalobou o přezkoumání rozhodnutí členské schůze sdružení vyplývá z § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb. Toto ustanovení zohlednil také článek 13 stanov mysliveckého sdružení.

V projednávané věci rozhodla členská schůze sdružení o vyloučení žalobce dne 26. 4. 1993. Rozhodnutí o tom bylo žalobci doručeno 28. 4. 1993. Jde o rozhodnutí členské schůze, proti němuž nelze podle stanov podat v rámci sdružení opravný prostředek.

Žalobce se obrátil na soud podáním doručeným soudu dne 28. 9. 1993, tedy po uplynutí třicetidenní subjektivní lhůty od doručení rozhodnutí podle § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb., která začala žalobci plynout dnem následujícím po dni doručení rozhodnutí. Přitom rozhodnutí bylo žalobci doručeno do dvou dnů ode dne, kdy je členská schůze přijala. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalobce podal žalobu až po uplynutí této lhůty a odvolací soud se s jeho závěrem ztotožnil.

Žalobce poukazoval na to, že doručené rozhodnutí o jeho vyloučení ze sdružení neobsahovalo poučení o opravném prostředku, tedy poučení o možnosti požádat soud o jeho přezkoumání. Odkázal na ustanovení § 250 odst. 2 o. s. ř., podle něhož rozhodnutí, které neobsahuje poučení o opravném prostředku, lze napadnout do šesti měsíců od jeho doručení. Z toho důvodu měl být jeho návrh na přezkoumání rozhodnutí členské schůze soudem podán včas.

Odvolací soud se žalobcovým právním názorem nesouhlasil. Nešlo o přezkum rozhodnutí v oblasti veřejné správy. Podle odvolacího soudu však zůstala oprávněnou možnost aplikovat vůči rozhodnutí orgánu sdružení ustanovení § 204 odst. 2 o. s. ř. o tříměsíční subjektivní lhůtě běžící účastníku od doručení rozhodnutí v případě, že rozhodnutí neobsahuje poučení o opravném prostředku (nebo obsahuje nesprávné poučení). I tato lhůta však žalobci marně uplynula. Přesto odvolací soud označil tuto otázku za otázku zásadního právního významu a vyslovil ve vztahu k ní připustnost dovolání podle tehdy platného ustanovení § 238 odst. 2 písm. a) o. s. ř. (ve znění před novelou č. 238/1995 Sb.).

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podal žalobce v otevřené lhůtě dovolání z důvodu nesprávného právního posouzení věci. Tvrdil, že na jeho případ je nutné aplikovat „veškerá ustanovení správního soudnictví, které je upraveno v části páté občanského soudního řádu, neboť ve smyslu ustanovení § 244 odst. 2 o. s. ř. soudy ve správním soudnictví přezkoumávají mimo jiné zákonnost rozhodnutí orgánů zájmové samosprávy, pokud těmto orgánům zákon svěřuje rozhodování o právech a povinnostech fyzických osob.“ Ve smyslu ustanovení § 247 odst. 1 o. s. ř. se podle hlavy druhé části páté občanského soudního řádu postupuje v případech, v nichž fyzická osoba tvrdí, že byla na svých právech zkrácena roz-

hodnutím správního orgánu, a žádá, aby soud přezkoumal zákonnost tohoto rozhodnutí. Z obsahu projednávané věci podle dovolatele vyplývalo, že je nutné aplikovat právě citovaná zákonná ustanovení; vyloučením ze sdružení byl žalobce zkrácen na svých právech, a byl tedy oprávněn domáhat se ochrany svých práv soudní cestou. Lhůta k podání žaloby byla podle něj zachována, neboť při jejím posuzování bylo třeba vycházet – při nedostatku interního poučení o opravném prostředku – z ustanovení § 250m odst. 2 o. s. ř. s tím důsledkem, že lhůta k podání žaloby běžela po šest měsíců ode dne doručení rozhodnutí.

Žalované myslivecké sdružení se ve vyjádření k dovolání ztotožnilo s právním názorem odvolacího soudu a zdůraznilo, že v projednávané věci nebylo jeho rozhodnutí rozhodnutím v oblasti veřejné správy.

Dovolání bylo podle posouzení věci dovolacím soudem přípustné, nikoli však důvodné.

Podle ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb., může člen sdružení, jestliže považuje rozhodnutí některého z jeho orgánů, proti němuž již nelze podle stanov podat opravný prostředek, za nezákonné, nebo odporující stanovám, do 30 dnů ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejpozději však do 6 měsíců od rozhodnutí, požádat okresní soud o jeho přezkoumání. (Pozn. – od nabytí účinnosti novely o. s. ř. č. 151/2002 Sb. namísto přezkoumání „o určení, zda je takové rozhodnutí v souladu se zákonem a stanovami“.)

Podle ustanovení § 244 odst. 2 o. s. ř. přezkoumávají ve správním soudnictví soudy zákonnost rozhodnutí orgánů státní správy, orgánů územní samosprávy, jakož i orgánů zájmové samosprávy a dalších právnických osob, pokud jim zákon svěřuje rozhodování o právech a povinnostech

právnických a fyzických osob v oblasti veřejné správy.

V projednávané věci ze skutkových zjištění soudů obou stupňů vyplynulo, že členská schůze žalovaného sdružení rozhodla o vyloučení žalobce ze sdružení a že proti rozhodnutí členské schůze o vyloučení ze sdružení již nelze podle stanov podat opravný prostředek. Spor mezi účastníky byl o to, zda žaloba podle ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb. má být projednávána podle ustanovení § 244 odst. 2 o. s. ř., anebo zda se její projednání řídí částí první až čtvrtou občanského soudního řádu.

Právo občanů sdružovat se v občanských sdruženích je zaručeno Ústavou České republiky. Podmínky takového sdružování upravuje zákon č. 83/1990 Sb. Podle ustanovení § 3 odst. 3 citovaného zákona upravují práva a povinnosti členů sdružení stanovy sdružení.

Podle ustanovení § 2 odst. 3 citovaného zákona mohou státní orgány zasahovat do postavení a činnosti sdružení jen v mezích zákona a podle ustanovení § 5 zákona č. 83/1990 Sb. nesmějí sdružení vykonávat funkci státních orgánů, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.

V posuzované věci neupravuje možnost vyloučení ze sdružení zákon, ale stanovy sdružení, kterým již citované ustanovení § 3 odst. 3 zákona č. 83/1990 Sb. svěřuje úpravu práv a povinností členů. Není tedy splněna podmínka ustanovení § 244 odst. 2 o. s. ř., že rozhodnutí o vyloučení ze sdružení je rozhodnutím o právech a povinnostech fyzických a právnických osob v oblasti veřejné správy. Proto je nutné projednávat žalobu podle ustanovení § 15 zákona č. 83/1990 Sb. a podle části první až čtvrté občanského soudního řádu; potud se právní názor dovolacího

soudu shoduje s právním názorem obou předchozích soudů.

Dovolací soud však nesouhlasil s alternativou nastolenou odvolacím soudem, že by na určení běhu lhůty pro podání žaloby podle ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb. bylo možné aplikovat ustanovení § 204 odst. 2 o. s. ř. Rozhodnutí členské schůze mysliveckého sdružení o vyloučení ze sdružení není rozhodnutím soudu ani rozhodnutím ve správním řízení a nelze tedy použít ustanovení občanského soudního (či správního) řádu o náležitostech rozhodnutí. Žádný zákon neurčuje náležitosti rozhodnutí členské schůze sdružení a žádný zákon ani neurčuje povinnost poučit adresáta takového rozhodnutí sdružení o opravných prostředcích s tím, že by sdružení neslo důsledky absence takového poučení. Nedostatek poučení o možnosti domáhat se u soudu přezkoumání rozhodnutí proto nemůže mít důsledky stanovené pro takový případ u soudního nebo eventuálně správního rozhodnutí příslušnými zákony, a nemá tedy ani vliv na běh lhůty podle ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb. Tento závěr však nezměnil výsledek rozhodnutí v projednávané věci, neboť odvolací soud přes nesprávné právní posouzení běhu lhůty pro podání žaloby rozhodl správně, když potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně. Proto dovolací soud dovolání zamítl.

5. Přípustnost odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně o žalobě člena občanského sdružení

**§ 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb.,
o sdružování občanů
§ 201 o. s. ř.**

Soudní přezkum rozhodnutí orgánu sdružení (§ 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb.) není výkonem správního

soudnictví podle části páté občanského soudního řádu; proti rozhodnutí okresního soudu, jímž bylo rozhodnutí orgánu sdružení přezkoumáno, je tedy přípustné odvolání (§ 201 o. s. ř.).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. 20 Cdo 2317/1998

Soudní judikatura č. 6/1999, s. 222

6. Procesní režim řízení o určovací žalobě člena sdružení

**§ 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb.,
o sdružování občanů**

V řízení o návrhu člena občanského sdružení na přezkoumání rozhodnutí některého z orgánů sdružení, proti němuž již nelze podle stanov podat opravný prostředek, soud postupuje přiměřeně podle části třetí občanského soudního řádu, nikoliv podle části páté. (Pozn. – Přes změnu zákonného textu novelou o. s. ř. č. 151/2002 Sb. přetrvávala po určitou dobu v terminologii judikatury soudů již nesprávná formulace o tom, že jde o přezkumnou – nikoli správně určovací – žalobu; obdobně platilo o „přiměřeném“ použití o. s. ř. s tím, že řízení o zmíněné zákonné určovací žalobě bylo setrvačně chápáno jako zvláštní a dokonce občas ještě jako jednoinstanční. Právě pasáž o údajné jednoinstančnosti tohoto řízení byla z nyní citované právní věty vypuštěna.)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2002, sp. zn. 30 Cdo 275/2002

II. Obecně k občanským sdružením a členství v nich

Úvod

Pojednává se zejména o aktivní věcné legitimaci člena občanského sdružení; vynořily se tu nejrůznější související problémy, např. zda je též organizační jednotka oprávněna podat žalobu obdobně jako člen nebo zda může „spolkovou“ žalobu podat nečlen spolku, jehož práv se interní rozhodnutí spolku nepříznivě dotýká.

Poslední ze zařazených rozhodnutí upozorňuje, že člena občanského sdružení nelze vyloučit bez důvodu – ten by musel být kvalifikovaně zakotven ve stanovách.

7. Odlišení profesní komory od občanského sdružení

**čl. 20 odst. 1, čl. 26 odst. 1, čl. 27 Listiny
základních práv a svobod**

Česká lékařská komora, upravená zákonem č. 220/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů, není podřaditelná pojmu sdružení ve smyslu čl. 20 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, a proto ani povinným členstvím v ní (§ 3 odst. 1 zákona) nemůže být dotčeno právo svobodně se sdružovat, jež uvedený článek Listiny zakotvuje.

Nález Ústavního soudu ze dne 14. 10. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 40/06

Sbírka nálezů a usnesení ÚS, svazek 51, náleží č. 171, s. 93

(náleží vyhlášen pod č. 6/2009 Sb.)

Z odůvodnění:

V dané věci navrhla skupina senátorů Senátu Parlamentu České republiky, aby Ústavní soud pro rozpor s ústavním pořádkem, jmenovitě čl. 4 odst. 4, čl. 20 odst. 1, čl. 26 odst. 1 a čl. 27 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), zrušil § 3 odst. 1 zákona č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stomato-

logické komoře a České lékárnické komoře, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 220/1991 Sb.“), jenž ukládá každému lékaři, který vykonává na území České republiky lékařské povolání v léčebné a preventivní péči, povinnost být členem České lékařské komory.

Své stanovisko navrhovatelé založili především na přesvědčení, že „pod právo svobodně se sdružovat je zapotřebí též vztáhnout právo se naopak nesdružovat, pakliže o to daný subjekt nemá zájem“, resp. že právo svobodně „se sdružit“ ve smyslu čl. 20 odst. 1 Listiny obsahuje též právo „se nesdružit“, s nímž se pojí stejná ústavní ochrana. Podle navrhovatelů staví princip povinného členství v České lékařské komoře, „veřejnoprávní korporaci sdružující všechny lékaře“, každého před volbu mezi dvěma ústavně garantovanými právy; právem na svobodný výkon povolání (čl. 26 odst. 1 Listiny) a právem svobodně se sdružovat, resp. se nesdružovat (čl. 20 odst. 1 Listiny).

Ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 220/1991 Sb., které navrhovatelé napadli, zní: „Každý lékař, který vykonává na území České republiky lékařské povolání v léčebné a preventivní péči, musí být členem České lékařské komory.“

Ústavní soud konstatoval, že otázky profesní samosprávy se ústavněprávnímu přezkumu otevírají s nižší frekvencí, než je tomu u samosprávy územní, protože je i nečetné jejich věcné posouzení v judikatuře Ústavního soudu.

K samotné profesní samosprávě se Ústavní soud vyslovil – ve vztahu k profesi veterinárního lékaře – v nálezu ze dne 16. 4. 2003, sp. zn. I. ÚS 181/01 (č. 58/sv. 30 SbÚS, ročník 1997), tak, že jde „o problematiku týkající se tzv. zájmové samosprávy, konkrétně profesních komor s povinným členstvím, sdružujících samostatně výdělečné fyzické osoby v určitých povoláních, kde je dán silný veřejný zájem na jejich řádném výkonu. Tyto komory jsou právními osobami veřejného práva, zřizované zákonem, vybavené oprávněním vydávat různé vnitřní předpisy pro komoru a její členy, kteří se jim musí s ohledem na povinné členství podřídít. Komora tak nad těmito členy – příslušníky určitého profesního stavu – „vykonává určitá mocenská oprávnění, mezi něž typicky patří kárná pravomoc“. Samotná existence jakékoli samosprávy z principu omezuje státní byrokracii, umožňuje lidem starat se bezprostředně o věci, které se jich přímo dotýkají, a tím přispívá k větší svobodě a samostatnosti jednotlivce. Proto i profesní samospráva je demokratickým právním státem podporována.“ Také v její činnosti je však nutno trvat na bezpodmínečném dodržování základních práv a svobod, která jsou pod ochranou nezávislé soudní moci, a v jejím rámci jako *ultima ratio* pod ochranou Ústavního soudu jako soudního orgánu ochrany ústavnosti.

Za ústavní základ profesní samosprávy lze mít čl. 21 odst. 1 Listiny, který zaručuje občanům právo na účast na správě veřejných záležitostí (Filip, J.: Ústavní právo České republiky I. Základní pojmy a instituty. Ústavní základy ČR. Brno : Masary-

kova univerzita, nakl. Doplněk, 2003, s. 502).

Právní teorie formulovala závěr, že Ústava sice výslovně jiné veřejnoprávní formy samosprávy než samosprávu územní neupravuje, což však neznačí, že je vylučuje (viz zmíněná publikace, s. 503). Ostatně je zde princip demokratického státu podle čl. 1 odst. 1 Ústavy a dále nepsaný princip sociálního státu, pro který by měla platit rovněž zásada účasti na správě veřejných záležitostí, a tím spíše na správě věcí, které se občanů přímo dotýkají a které musí být tak či onak vrchnostensky organizovány. I kdyby bylo možné s navrhovatelem souhlasit, že přímá ústavněprávní opora pro profesní samosprávu „je chabá“, z řečeného se podává, že tato samospráva není v tomto kontextu zcela neutrální, a příznivě hodnotící tendence, zejména ve vztahu k jimi konfrontované státní správě, jsou seznatelné.

Ke znakům profesních komor se Ústavní soud vyjádřil v již výše citovaném nálezu ze dne 16. 4. 2003, sp. zn. I. ÚS 181/01 (viz bod 48). S vymezením doktrinárním se pak ztotožnil rovněž v nálezu ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01 (N č. 80/sv. 26 SbÚS, s. 317, publikován pod č. 403/2002 Sb.), vycházející z hledisek vymezujících pojem veřejnoprávního orgánu; za ně měl faktory veřejného účelu, způsobu jeho ustavení a jemu svěřené pravomoci.

Se zřetelem ke konstantně Ústavním soudem zastávaným názorům ve vztahu k vlastní prejudikatuře, jakož i k rozhodnutím orgánů evropské Úmluvy, zejména Evropského soudu pro lidská práva, a jejich důsledkům pro posouzení konkrétní věci, postačí konstatovat, že Ústavní soud i zde z obojího (viz níže) vycházel.

Pozornost se dále soustředila k otázce, zda v těchto pramenech dosud vyslovené názory ohledně tzv. profesní samosprávy,

resp. tzv. profesních komor, ve vztahu k čl. 11 Úmluvy a čl. 20 odst. 1 Listiny, jsou použitelné i v případě České lékařské komory. Přitom nebylo pomíjeno, že prezentovaná interpretace určující hlediska mají vypovídací hodnotu především ve svém celkovém vyznění.

Česká lékařská komora byla zřízena zákonem (ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 220/1991 Sb.) a vymezena coby samosprávná nepolitická stavovská organizace nadaná právní subjektivitou a sdružující všechny lékaře zapsané v jí vedeném seznamu (§ 1 odst. 2, 3 zákona č. 220/1991 Sb.). Vyznačuje se tedy stejnou formou zřízení jako další profesní komory, jež podle rozhodovací praxe orgánů Úmluvy stojí mimo dosah čl. 11 Úmluvy.

Již forma zřízení České lékařské komory přisvědčuje názoru, že je institucí, jež se identifikuje s těmi, o nichž bylo pojednáno orgány Úmluvy jakožto o veřejnoprávních korporacích (viz body 69 až 79 nálezu), a současně se odlišuje od sdružení, která Evropský soud pro lidská práva hodnotil v navrhovateli citovaném rozsudku ze dne 29. 4. 1999 ve věci *Chassagnou a ostatní v. Francie*, stížnosti č. 25088/94, 28331/95 a 28443/95. Zde posuzovaná schválená obecní sdružení lovu zůstávala „soukromoprávními institucemi“, přičemž zákon č. 64–696 ze dne 10. 7. 1964, známý jako „*Loi Verdeille*“, pak představoval „výzvu ke členství ve sdružení založeném podle zákona z roku 1901“, který dopadá (odst. 32 a odst. 99 cit. rozsudku) na sdružení soukromoprávní.

Stejně tak „nuceným“ členstvím podle § 3 odst. 1 zákona č. 220/1991 Sb. se Česká lékařská komora přibližuje veřejnoprávním korporacím. Je pak jen platonickou námitka, že jde o účelové „vyčlenění sdružení veřejného práva z pojmu sdružení ve smyslu čl. 11 Úmluvy“.

Jestliže Česká lékařská komora podle § 2 odst. 1 písm. a), b) zákona č. 220/1991 Sb. dbá, aby její členové vykonávali své povolání odborně, v souladu s jeho etikou a způsobem stanoveným zákony a řády komory, resp. zaručuje odbornost svých členů a potvrzuje splnění podmínek k výkonu lékařského povolání podle zvláštních předpisů, pak účelem jejího zřízení je zajištění řádného výkonu lékařského povolání vůbec, a se zřetelem k jeho povaze – mimo jakoukoli pochybnost – i „plnění veřejnoprávních úkolů k ochraně veřejnosti“.

Ústavní soud dále konstatoval, že „neúzemní“ veřejnoprávní korporace profesní samosprávy vykazují (obdobně jako samospráva územní) následující znaky: 1) jsou zřizovány zákonem, 2) jsou pověřovány výkonem veřejné moci vůči určité skupině obyvatel, 3) mají právní subjektivitu, 4) mají personální základ (zvláštní důvod členství), 5) jsou hospodářsky a rozpočtově na státu nezávislé, 6) nesou odpovědnost za své jednání, 7) jednají nejen ve svém zájmu, nýbrž i v zájmu veřejném nebo obecném, 8) stát nad nimi a jejich činností vykonává dozor, 9) lze se bránit proti jejich autoritativním rozhodnutím před soudy (již citovaná publikace J. Filipa, s. 500–501).

Stejně tak je akceptovatelný úsudek, že zákonné vymezení České lékařské komory, jak bylo prezentováno v předmětném rozhodnutí, tyto znaky adekvátně reflektuje. Česká lékařská komora znaky 1) až 5) naplňuje beze zbytku [ad 5) se patří citovat § 20 zákona č. 220/1991 Sb., podle kterého platí, že: Komora samostatně spravuje svůj majetek a hospodáři dle ročního rozpočtu. Příjmy komory tvoří členské příspěvky, dotace, dary a jiné příjmy. Výnos pokud připadá do sociálního fondu komory.], a rovněž je seznatelná odpovědnost komory v rovině civilní a správní. Akty České lékařské komory nestojí, jak bylo

konstatováno výše, mimo dosah soudní kontroly. Jednání ve veřejném, resp. obecném zájmu je nezpochybnitelným korelátorem ochrany veřejného zdraví.

Je očividné, že není relevantního rozdílu mezi Českou lékařskou komorou a kupříkladu belgickou Lékařskou komorou, hodnocenou Evropským soudem pro lidská práva ve věci *Le Compte, Van Leuven a De Meyere v. Belgie* jakožto instituci veřejného práva, jež byla zřízena nikoli jednotlivci, nýbrž zákonem, je integrována do státní struktury a sleduje cíl ve veřejném zájmu, jmenovitě ochranu zdraví, tím, že zajišťuje podle příslušných zákonů formu veřejné kontroly nad výkonem lékařské praxe. Její zřízení k výkonu úkolů svěřených státem požívá některé administrativní, stejně jako normotvorné a disciplinární výsady mimo sféru obyčejného zákona, a tudíž používá právních prostředků veřejné moci.

Dovodily-li ve vztahu k posuzovaným institucím orgány Úmluvy, že tyto nejsou sdruženími ve smyslu článku 11 Úmluvy, pročež ani k zásahu do negativní složky svobody sdružování povinným členstvím v nich dojít nemohlo, je opodstatněné tento závěr vztáhnout k instituci s nimi zcela srovnatelné, jíž Česká lékařská komora je.

Nemůže-li být svoboda sdružování (její negativní stránka) povinným členstvím v České lékařské komoře objektivně dotčena, nemohl tak být otevřen ani prostor pro pokračování v dalším hodnocení návrhu navrhovatelů testem proporcionality k ověření, zda není ústavněprávně nepřipustným způsobem omezena, resp. zda by byla (či nikoli) k dispozici prostředky k této svobodě „šetrnější“.

Ústavní soud poznamenal, že institut povinného členství podle § 3 odst. 1 zákona č. 220/1991 Sb. není ve srovnatelných

(evropských) poměrech ničím výjimečným a že organicky zajišťuje působnost České lékařské komory vůči rozhodným adresátům (lékařům) právě tím, že jsou jejími členy. Byť závaznosti norem, aktů a jiných opatření komory by bylo možné dosáhnout i jinak než výlučně prostřednictvím povinného členství (viz bod 59 nálezu), je podstatné, že nemůže být jakkoli spojována se svévolí či libovůlí zákonodárce.

Povinné členství v České lékařské komoře podle § 3 odst. 1 zákona č. 220/1991 Sb. tedy není v kolizi s čl. 20 odst. 1 (čl. 27 odst. 1, odst. 2) Listiny.

8. Srovnání sdružení podle § 829 obč. zák. a občanského sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Nárok na výplatu vypořádacího podílu z majetku občanského sdružení

čl. 20 Listiny základních práv a svobod § 13, § 15 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů § 829 obč. zák.

I. Sdružení podle § 829 obč. zák. je založeno na jiných principech než sdružení podle zákona o sdružování občanů. U sdružení založeného podle občanského zákoníku majetek získaný při výkonu společné činnosti se stává spoluvlastnictvím všech účastníků a z tohoto důvodu je logické, že při vystoupení nebo vyloučení účastníka ze sdružení musí mít tento podíl na majetku dle stavu ke dni vystoupení nebo vyloučení. U sdružení podle zákona o sdružování občanů je majetek ve vlastnictví sdružení, nikoliv jednotlivých členů.

II. Spory o výklad jednotlivých ustanovení stanov občanského sdružení řeší

obecné soudy (§ 2 o. s. ř.) v souladu s principem široké autonomie vůle poskytnuté občanským sdružením; to platí i v případech, že jde o řešení sporu mezi občanským sdružením a jeho členem (i členem bývalým) ohledně nároku na majetkové vypořádání při zániku členství, pokud stanovy sdružení takový nárok přiznávají. Kromě žaloby podle § 15 zákona o sdružování občanů se může žalobce domáhat žalobou zaplacení částky, o kterou měl být – podle svých tvrzení – při majetkovém vypořádání v souvislosti se zánikem svého členství krácen.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 4. 2007, sp. zn. IV. ÚS 111/07

Z odůvodnění:

V předmětné věci stěžovatel ve své ústavní stížnosti namítal, že mu měl žalovaný – Myslivecké sdružení Č. – K. (v řízení před Ústavním soudem vedlejší účastník, dále též „myslivecké sdružení“) vyplatit vypořádací podíl z majetku tohoto občanského sdružení. Stěžovatel argumentoval rozhodnutím Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2005, čj. 32 Odo 995/2004-462, jež toto právo přiznává členovi sdružení založeného dle § 829 obč. zák. Stěžovatel zdůraznil, že § 13 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů (dále jen „zákon o sdružování občanů“), upravuje otázku majetkového vypořádání pouze pro případ zániku sdružení. Při jiném způsobu zániku členství toto ani jiné ustanovení zákona o sdružování občanů tuto otázku neřeší. Stanovy mysliveckého sdružení v čl. 7 bodu 2 pouze uváděly, že členu, jehož členství zaniklo, se vrátí jeho členský podíl, resp. jeho zůstatková hodnota; vrácení však mělo být splatné až po schválení roční uzávěrky. Členský podíl tedy nebyl definován ani zákonem o sdružování občanů, ani stanovami. Stěžovatel dovozoval, že je třeba tento podíl stanovit z celého majetku žalované-

ho, a nikoliv pouze ze zůstatkové hodnoty členského příspěvku. Na podporu svého stanoviska tvrdil, že jestliže konkrétní vztah mezi mysliveckým sdružením a stěžovatelem není upraven zákonem o sdružování občanů nebo stanovami sdružení, řídí se občanským zákoníkem. Dále poukazoval na zásadu spravedlivosti upravenou v obchodním zákoníku, která zakládá právo na výplatu vypořádacího podílu z majetku právnické osoby při zániku účasti společníka. Porušení zásady rovnosti spatřoval stěžovatel v tom, že jsou členové rozděleni na dvě kategorie, a to na ty, jejichž členství skončilo před zánikem sdružení, a ty, jejichž členství skončilo se zánikem občanského sdružení; druzí mají na rozdíl od prvních nárok na vypořádací podíl z celého majetku sdružení. Bylo by v rozporu se zásadou dobrých mravů, kdyby stěžovatel, z jehož členského podílu, příspěvku a především práce majetek žalovaného vznikl a byl udržován, neměl právo na přiměřený a spravedlivý vypořádací podíl.

Odvolací soud se v odůvodnění svého rozhodnutí ztotožnil s právním názorem soudu prvního stupně, dle něhož stanovy sdružení jsou smlouvou *sui generis*, která může upravovat i majetkové vztahy. Majetkové vypořádání podle stanov se provádí pouze v případě zániku sdružení. Vstup do sdružení je dobrovolný a předpokládá se, že osoba vstupující jako člen sdružení se seznámí se stanovami. Členský podíl je členským příspěvkem, který měl člen povinnost zaplatit podle článku 6 bodu 2a stanov, a který také žalobce při vstupu do sdružení zaplatil. To, že pojem členského podílu v článku 7 bodu 2 stanov nebylo možno vykládat jako majetkové vypořádání, podporoval i článek 4 stanov nazvaný „Prostředky a majetek sdružení“, ve kterém bylo uvedeno, že prostředky sdružení tvoří členské podíly, příspěvky, výnosy z mysliveckého hospodaření, výnosy z ostatních činností a jiný majetek nabytý například dary, dotacemi.

Sdružení podle § 829 obč. zák. je založeno na jiných principech než sdružení podle zákona o sdružování občanů. U sdružení založeného podle občanského zákoníku majetek získaný při výkonu společné činnosti se stává spoluvlastnictvím všech účastníků a z tohoto důvodu je logické, že při vystoupení nebo vyloučení účastníka ze sdružení musí mít tento podíl na majetku dle stavu ke dni vystoupení nebo vyloučení. U sdružení podle zákona o sdružování občanů je majetek ve vlastnictví sdružení, nikoliv jednotlivých členů.

Ústavní soud již v nálezu ze dne 12. 12. 2006, sp. zn. I. ÚS 90/06, uvedl, že právní úprava práva na svobodné sdružování je založena na principu odloučenosti od státu, na principu členské samosprávy, do níž stát nesmí nijak zasahovat, neboť mu to zakazuje ústavní princip odluky soukromoprávních korporací spolkového práva od státu, a též na principu práva člena na soudní ochranu proti rozhodnutí orgánu společnosti, které je v rozporu se zákonem nebo stanovami, příp. jiným vnitřním předpisem. Pokud toto právo není využito, je případný následný soudní přezkum limitován; může se koncentrovat pouze do posouzení, zda byl dodržen procedurální postup při přijímání příslušného rozhodnutí.

Ústavní soud již dříve poukázal na to, že stanovy nemají povahu soukromé listiny, ale jsou dokumentem, u něhož sice neplatí princip formální publikace jako u zákona, ale je pro členy sdružení závazný (srov. nálezh III. ÚS 195/98, SbÚS sv. 11, s. 365).

Článkem 20 odst. 1 Listiny je občanům zaručeno právo na sdružování a podle čl. 20 odst. 4 Listiny jsou sdružení oddělena od státu; tento princip zaručuje sdružením autonomii jejich vnitřních záležitostí, a to i ve vztahu k zásahům státu – tedy i soudní moci. To je výslovně potvrzeno i v ustanov

vení § 2 odst. 3 zákona o sdružování občanů, které dává právo státním orgánům do postavení a činnosti sdružení zasahovat pouze v mezích zákona.

Ze shora uvedeného principu autonomie vyplývá poměrně široká možnost upravit majetkové uspořádání občanského sdružení. Jestliže se člen sdružení navíc domnívá, že rozhodnutí některého orgánu, proti němuž již nelze podle stanov podat opravný prostředek, je nezákonné nebo odporující stanovám, je mu poskytnut prostředek k obraně, neboť může do 30 dnů ode dne, kdy se o tomto rozhodnutí dozvěděl, nejpozději však do 6 měsíců od rozhodnutí, požádat okresní soud o určení, zda je takové rozhodnutí v souladu se zákonem a stanovami (§ 15 odst. 1 zákona o sdružování občanů).

Spory o výklad jednotlivých ustanovení stanov občanského sdružení řeší obecné soudy (§ 2 o. s. ř.); to platí i v případě, že jde o řešení sporu mezi občanským sdružením a jeho členem (i členem bývalým) ohledně nároku na majetkové vypořádání při zániku členství, pokud stanovy sdružení takový nárok přiznávají. Kromě žaloby podle § 15 zákona o sdružování občanů se může žalobce domáhat žalobou zaplacení částky, o kterou měl být – podle svých tvrzení – při majetkovém vypořádání v souvislosti se zánikem svého členství zkrácen (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2005, sp. zn. 28 Cdo 1018/2005).

Z judikatury Nejvyššího soudu (např. rozsudek ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. 33 Odo 269/2003, usnesení ze dne 25. 2. 2003, sp. zn. 29 Odo 825/2002, usnesení ze dne 29. 5. 2006, sp. zn. 28 Cdo 1271/2006) se podává závěr, že výklad ustanovení zákona o sdružování občanů je vzhledem ke specifčnosti občanského sdružení restriktivní a že použití analogie je omezeno, přičemž nelze považovat vztah mezi

členem a občanským sdružením za vztah soukromoprávního charakteru s možností aplikace občanského zákoníku. Na těchto závěrech Ústavní soud nic protiústavního neshledal.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že obecné soudy ve svých rozhodnutích respektovaly v souladu s judikaturou Ústavního soudu i Nejvyššího soudu širokou autonomii vůle poskytnutou občanským sdružením. Na okraj lze připomenout, že občanská sdružení nemohou být zakládána k výdělečné činnosti nebo k zajištění řádného výkonu určitých povolání [§ 1 odst. 3 písm. b) zákona o sdružování občanů], nelze tedy prioritně počítat se zhodnocením vložených prostředků. Je však také možné konstatovat, že může nastat situace, kdy stanovy sdružení založí nerovnost mezi jednotlivými členy. Jestliže však jsou tyto stanovy platné [nebyly napadeny u soudu (§ 15 odst. 1 zákona o sdružování)], je následná možnost zásahu státní moci do vnitřních poměrů těmito stanovami vytyčených značně omezená. Přípustnost stanovami případně vytvořené nerovnosti z hlediska ústavněprávního přitom ob stojí především proto, že je výlučně na tom, kdo se členem sdružení hodlá stát, zda pravidla stanovami formulovaná akceptuje či nikoliv, a že v případě jejich změny – měl-li by člen za to, že jde o změnu protizákonnou – může člen sdružení žalovat o určení neplatnosti rozhodnutí, kterým taková změna byla provedena.

9. Vznik občanského sdružení a jeho zápis do rejstříku. Způsobilst být účastníkem soudního řízení. Zánik sdružení a jeho výmaz z rejstříku

§ 19 o. s. ř.

§ 20a odst. 2 obč. zák.

§ 12 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb.,
o sdružování občanů

I. Platná právní úprava neurčuje rejstřík, do něhož by se zapisovala sdružení občanů; registrace sdružení, která probíhá na základě jeho návrhu u ministerstva vnitra, je jiným způsobem vzniku právnické osoby. Registrace sdružení občanů není zápisem do zákonem určeného rejstříku, který má na mysli občanský zákoník.

II. Na zánik sdružení občanů nelze aplikovat tu část ustanovení 20a odst. 2 obč. zák., podle něhož právnická osoba zapsaná v jiném zákonem určeném rejstříku zaniká dnem výmazu z tohoto rejstříku; je třeba vyjít z právní úpravy ob sažené v § 12 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů.

Občanské sdružení tedy nezaniká výmazem z rejstříku vedeného ministerstvem vnitra, nýbrž způsoby uvedenými v § 12 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne
29. 1. 2008, sp. zn. 32 Odo 1114/2006
Právní rozhledy č. 19/2008, s. 723

Z odůvodnění:

Odvolací soud před přezkoumáním odvolání žalovaného posuzoval, zda jsou splněny podmínky, za nichž může jednat (podmínky řízení), jak vyplývá z ustanovení § 103 o. s. ř. Uvedl, že za situace, kdy na

základě oznámení žalovaného Jezdeckého oddílu B. o jeho rozpuštění došlo k vyznačení jeho zániku v příslušné databázi Ministerstva vnitra České republiky (dále též „MV ČR“), bylo v posuzované věci nutné zabývat se tím, zda žalovaný mohl v řízení vystupovat jako účastník, tedy zda měl podle § 19 o. s. ř. způsobilost mít práva a povinnosti. Soud prvního stupně totiž dovodil, že k zániku žalovaného nedošlo v souladu se zákonem, a ten je proto i nadále nositelem práv a povinností. S tímto právním názorem soudu prvního stupně se odvolací soud neztotožnil.

Odvolací soud vyšel z úvahy, že soudy nepřisluší přezkoumávat správnost či zákonnost postupu příslušného orgánu v řízení o výmaz právního subjektu; soud je povinen akceptovat jeho zánik výmazem v příslušném rejstříku (v obchodním rejstříku či jiné příslušné evidenci) státního orgánu, přičemž tuto skutečnost, kterou jedinou byl oprávněn posuzovat, považoval v dané věci ohledně žalovaného za nespornou. Z toho dovodil, že žalovaný okamžikem, kdy byl v příslušné evidenci vyznačen jeho zánik, ztratil způsobilost být účastníkem řízení. Za stavu, kdy žalovaný neměl žádného právního nástupce, šlo podle odvolacího soudu o nedostatek podmínky řízení, pro kterou v řízení nebylo možno pokračovat. Proto odvolací instance rozsudek soudu prvního stupně zrušila a řízení zastavila.

Nejvyšší soud konstatoval, že právní posouzení věci je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu správně určenou nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Odvolací soud založil svůj závěr o ztrátě způsobilosti žalovaného být účastníkem řízení podle § 19 o. s. ř. na názoru,

že k zániku žalovaného došlo (na základě oznámení žalovaného o jeho rozpuštění) výmazem v příslušném rejstříku MV ČR, který (obdobně jako pravomocný výmaz obchodní společnosti v obchodním rejstříku) je soud povinen akceptovat. S tímto právním posouzením věci se však odvolací soud neztotožnil.

Podle § 19 odst. 2 obč. zák. vznikají právnické osoby dnem, ke kterému jsou zapsány do obchodního nebo do jiného zákonem určeného rejstříku, pokud nestanoví zvláštní zákon jejich vznik jinak.

Úprava zřízení a vzniku právnických osob podle § 19 obč. zák. má tak obecný charakter a platí jen tehdy a jen v té míře, pokud zvláštní předpisy nestanoví jinak.

Podle § 6 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, vzniká sdružení registrací, přičemž podle § 7 odst. 1 téhož zákona se návrh na registraci podává Ministerstvu vnitra České republiky.

Podle § 20a odst. 2 obč. zák. právnická osoba zapsaná v obchodním rejstříku nebo v jiném zákonem určeném rejstříku zaniká dnem výmazu z tohoto rejstříku, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.

Podle § 12 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb. zaniká sdružení dobrovolným rozpuštěním nebo sloučením s jiným sdružením [písmeno a)] nebo pravomocným rozhodnutím ministerstva o jeho rozpuštění [písmeno b)].

Z výše uvedeného vyplývá, že platná právní úprava neurčuje žádný rejstřík, do něhož by se sdružení občanů zapisovala, a že registrace sdružení, která probíhá na základě jeho návrhu u MV ČR, je jiným způsobem vzniku právnické osoby upraveným zvláštním zákonem č. 83/1990 Sb., na základě možnosti odchýlné právní úpravy obsažené v § 19 odst. 2 obč. zák. Jde-li te-

dy o sdružení občanů, jak tomu bylo i v případě žalovaného subjektu, není jeho registrace zápisem do zákonem určeného rejstříku, který má na mysli občanský zákoník v ustanovení § 19 odst. 2.

Protože registrace sdružení u MV ČR se neprovádí zápisem do zákonem určeného rejstříku ve smyslu § 19 odst. 2 obč. zák., nelze ani na zánik sdružení aplikovat tu část ustanovení § 20a odst. 2 obč. zák., podle něhož právnická osoba zapsaná v jiném zákonem určeném rejstříku zaniká dnem výmazu z tohoto rejstříku, nýbrž je třeba vyjít z jiné právní úpravy obsažené v zákoně č. 83/1990 Sb., konkrétně v jeho ustanovení § 12.

Dovodil-li odvolací soud za existence odchylné právní úpravy obsažené ve zvláštním zákoně č. 83/1990 Sb., podle níž sdružení zaniká jeho dobrovolným rozpuštěním, že k zániku žalovaného (a tím i ke ztrátě jeho způsobilosti být účastníkem řízení podle § 19 o. s. ř.) došlo výmazem v příslušném rejstříku státního orgánu, který soud není oprávněn přezkoumávat, postupoval v rozporu s ustanovením § 20a odst. 2 obč. zák. Bylo proto možno uzavřít, že jeho právní posouzení věci je nesprávné a dovolání protistrany důvodné.

10. Aktivní věcná legitimace člena občanského sdružení k podání žaloby proti zájmovému sdružení právnických osob, jehož je občanské sdružení členem

§ 20f obč. zák.

K žalobě podané proti zájmovému sdružení právnických osob, jejímž předmětem je plnění související s účelem zájmového sdružení, není aktivně věcně legitimována fyzická osoba, která je

členem občanského sdružení – člena tohoto zájmového sdružení.

Fyzická osoba – člen občanského sdružení – tedy není aktivně věcně legitimována k podání žaloby, že žalované zájmové sdružení je povinno zapsat štěňata určitého plemene do plemenné knihy a každému štěněti vydat průkaz původu.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2007, sp. zn. 28 Cdo 2154/2006

Z odůvodnění:

Odvolací soud dospěl ke shodnému právnímu závěru jako soud prvního stupně, že strana žalovaná (zájmové sdružení Českomoravská kynologická unie, dále „ČMKU“) je povinna zapsat štěňata plemene Yorkshire (chovatelky B. M., tj. žalobkyně) do plemenné knihy ČMKU a každému z těchto štěňat vydat průkaz původu, to vše do 15 dnů od právní moci rozsudku.

Ve věci se jednalo o žalobě chovatelky, požadující po žalované ČMKU provedení konkrétního úkonu, který měl spadat do jejich aktivit. Jak bylo zjištěno v řízení, žalovaná byla registrována jako zájmové sdružení právnických osob, tedy jako právní subjekt, jehož status se opírá o ustanovení § 20f až § 20j obč. zák.

Podle § 20f obč. zák. mohou být členy zájmových sdružení právnických osob jen právnické osoby, které se k ochraně svých zájmů nebo dosažení jiného účelu takto sdružují.

Tento zákonný postulát respektovaly i stanovy ČMKU, které, jak to vyplynulo zejména z jejich článků 2 a 3, považovaly za členy, resp. přijímaly jako členy pouze právnické osoby; těm také v souvislosti s přijetím za člena ukládaly splnění určitých náležitostí (žádost doložená stanovami,

popř. zakladatelskou smlouvou, chovnými řády atd. – viz článek 3.4 stanov ČMKU). Z článku 2.2 stanov ČMKU bylo zřejmé, že členy tohoto subjektu byla občanská sdružení (pozn. – založená podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů) a teprve členy těchto občanských sdružení mohly být fyzické osoby. Stanovy ČMKU tedy neupravovaly žádné povinnosti tohoto zájmového sdružení unie přímo ve vztahu k fyzickým osobám, tvořícím členskou základnu v ČMKU sdružených občanských sdružení; žalobkyně byla členkou občanského sdružení – chovatelského klubu psů určitého plemene, který je členem ČMKU.

Nejvyšší soud se k dovolání žalované vyjádřil tak, že z obecně závazné právní úpravy i interní úpravy žalovaného právního subjektu bylo zřejmé, že žalobkyně nebyla v právním vztahu k žalované a nemohla být tedy aktivně věcně legitimována k vyslovení toho konkrétního žalobního požadavku, který zformulovala v žalobním petitu. Z tohoto hmotněprávního závěru by pak vyplýval další postup v řízení, který by měl vést k zamítnutí žaloby. Poněvadž je Nejvyšší soud nadán ve vztahu k rozhodnutí o meritu věci jen kasačním oprávněním, rozhodl, že tak musí učinit nižší instance a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

11. Aktivní legitimace organizační jednotky sdružení k obraně proti rozhodnutí orgánu sdružení podle ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb.

§ 2 odst. 2, § 6 odst. 2 písm. e), § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů

Návrh na soudní přezkoumání rozhodnutí orgánu sdružení není oprávně-

na podat organizační jednotka sdružení, a to ani taková, která má právní subjektivitu.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2005, sp. zn. 28 Cdo 197/2005

Z odůvodnění:

V předmětné věci bylo žalováno o určení nezákonnosti usnesení žalovaného Klubu českých turistů – jeho ústředního výboru – ze dnů 8. – 9. 11. 2002, kterým došlo ke zrušení žalujícího odboru tohoto klubu v D. K. n. L. (dále jen „žalobce“); žaloba se opírala o ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů.

Odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně, kterým bylo řízení zastaveno pro nedostatek podmínky řízení na straně žalobce. Ten pozbyl způsobilost k právům a povinnostem, včetně způsobilosti být účastníkem řízení, a tento nedostatek nebylo možno odstranit (§ 19, § 104 odst. 1 o. s. ř.).

Nejvyšší soud dovolání žalobce neshledal důvodným.

Podle § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb. platí, že považuje-li člen sdružení rozhodnutí některého z jeho orgánů, proti němuž již nelze podle stanov podat opravný prostředek, za nezákonné nebo odporující stanovám, může do 30 dnů ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejpozději však do 6 měsíců od tohoto rozhodnutí, požádat okresní soud o určení, zda je takové rozhodnutí v souladu se zákonem a stanovami. Toto ustanovení, umožňující specifikovaný soudní přezkum v rámci spolkové činnosti, tedy legitimuje k napadení rozhodnutí orgánu sdružení pouze člena sdružení.

Na straně žalující tedy absentovalo již samotné oprávněné podat žalobu. Žalobce

byl v postavení ústředím zřízené organizační jednotky sdružení s odvozenou právní subjektivitou [srov. § 6 odst. 2 písm. e) cit. zákona]. V jeho případě nešlo o právnickou osobu jako člena sdružení ve smyslu § 2 odst. 2 zákona č. 83/1990 Sb.

Právní subjektivita žalobce pak zanikla odnětím registrace u ústředí sdružení, tj. dnem 31. 12. 2002. Žaloba byla tedy dne 16. 1. 2003 podána již zaniklým subjektem. Ze stanov žalobce přitom nevyplývalo, že by případný nesouhlas organizační jednotky s rozhodnutím o jejím zrušení vyzval odklad takového rozhodnutí.

Dovolatel se domníval, že by mu měl dovolací soud přiznat širší rozsah právní ochrany proti internímu spolkovému zrušovacímu aktu. Dovolací soud však není oprávněn zasahovat do spolkové činnosti tak, že by vykročil nad rámec zákona. Ten, jak patrně, poskytuje proti rozhodnutím orgánu sdružení obranu – nikoli však organizační složce, ale členu sdružení (což je v souladu s principem dobrovolného sdružování členů, na němž je spolková činnost založena). V posuzované věci měl tedy kterýkoli z členů zrušené organizační složky právo žalovat v zákonných lhůtách podle § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb., a to na určení, zda bylo rozhodnutí o zrušení odboru v souladu se zákonem a stanovami či nikoli. Toto právo však podle všeho nebylo včas využito.

Nejvyšší soud proto dovolání žalobce zamítl.

12. Vyloučení člena z občanského sdružení bez uvedení důvodu

čl. 20 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

§ 3 odst. 1, § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů

Občanské sdružení je svou povahou kontrakt minimálně tří osob, uzavřený za účelem společného výkonu určitých aktivit, resp. sledování společného zájmu. Je-li v rovině ústavní zaručeno právo svobodně se sdružovat, pak rovnocennou složkou tohoto práva je i oprávnění člena setrvat ve sdružení, má-li člen nadále zájem podílet se na činnostech sdružení (rubem tohoto oprávnění je zákaz nuceného sdružování, doprovázený právem svobodně ze sdružení vystoupit). Stala-li se osoba fyzická nebo právnická účastníkem občanského sdružení jako kontraktu, pak pro ni – i pro ostatní členy sdružení ve vztahu k ní – platí, že tuto účast (členství ve sdružení) lze ukončit jen z vůle této osoby a proti její vůli jen způsobem jasně v příslušném dokumentu sdružení vymezenými. Lze tu vést analogii s právní úpravou občanského zákoníku.

Není tedy zpravidla přípustné, aby bylo členství v občanském sdružení ukončeno vyloučením člena bez uvedení důvodu. Jestliže stanovы občanského sdružení takovou možnost připouštějí, dostávají se v této části – což platí i pro právní úkon vyloučení člena – do rozporu s právem svobodně se sdružovat (čl. 20 odst. 1 Listiny základních práv a svobod).

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 2976/2010

Z odůvodnění:

V souzené věci bylo nižšími instancemi rozhodováno o návrhu žalobce (fyzické

osoby) na určení, že rozhodnutí žalovaného Občanského sdružení TK (pozn.: tenisového klubu) P. P. 1897 o vyloučení žalobce z tohoto občanského sdružení není v souladu se zákonem a tehdy platnými stanovami žalovaného občanského sdružení.

Žalobce byl vyloučen na schůzi řádně svolané valné hromady konané dne 9. 10. 2008, o níž byl kromě písemného vyhotovení usnesení z téhož dne (jen výčtově konstatujícího přijatá rozhodnutí) sepsán notářský zápis, a na níž byly rovněž změněny staty občanského sdružení. Podle nového znění stanov, a sice hlavy VII bodu 7 písm. d), zaniká členství v občanském sdružení (kromě jiných alternativ, upravených v dalších částech zmíněného bodu) též „vyloučením člena valnou hromadou“. Žalobce byl po této změně stanov vyloučen na základě hlasování, a to 50 hlasy pro vyloučení (z 55 hlasujících), přičemž důvod vyloučení nebyl uveden v zápisu ze schůze, a v notářském zápisu byla k této věci (bod 9 programu schůze) popsána diskuse k navrženému vyloučení, nikoli však relevantní ustanovení stanov či důvod vyloučení. Vyloučení pak nebylo žalobci oznámeno samostatně písemnou formou. Změnu stanov občanského sdružení vzalo Ministerstvo vnitra ČR na vědomí dne 23. 10. 2008.

Soud prvního stupně byl toho názoru, že není možné akceptovat způsob vyloučení člena sdružení podle nově přijatých pravidel ve stanovách, umožňujících vyloučení člena rozhodnutím valné hromady bez jakéhokoli odůvodnění. Vyloučení člena z občanského sdružení považoval soud prvního stupně za krajní řešení, a proto musí být všem členům občanského sdružení předem jasné, jakého chování se musí vyvarovat, aby nemohli být vyloučeni. Současně též soud upozornil na fakt, že k vyloučení člena podle nového znění stanov stačil souhlas pouhé šestině zletilých

členů (jde o tenisový klub i s nezletilými členy) občanského sdružení, neboť valná hromada byla schopna usnášení při přítomnosti třetiny zletilých členů a k přijetí jejího rozhodnutí (usnesení) stačil souhlas nadpoloviční většiny přítomných. Žalobce se měl – podle zápisů z jednání výkonného výboru žalovaného – po dobu dvou let „nevhodně chovat“. Nebylo však prokázáno, že by byl prezidentem sdružení či výkonným výborem na nevhodnost svého chování „kvalifikovaným způsobem upozorněn“ nebo jakkoli sankcionován. Soud prvního stupně uzavřel, že podle ustanovení § 15 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů (dále též jen „zákon o sdružování občanů“), nebylo rozhodnutí o vyloučení žalobce zákonné, poněvadž se dostalo, včetně postupu žalovaným ve stanovách upraveného a ve věci použitého, do rozporu s článkem 20 Listiny základních práv a svobod, upravujícím svobodu sdružování.

Odvolací soud na rozdíl od soudu prvního stupně dovodil, že změna stanov se stala (v souladu s § 11 zákona o sdružování občanů) závaznou pro všechny členy občanského sdružení již jejím schválením valnou hromadou, a to okamžikem ukončení hlasování o schválení změny. Žalobce tak bylo možné vyloučit rozhodnutím valné hromady bez uvedení důvodu, přičemž „z důvodu opakovaného porušování stanov i dalších vnitřních předpisů ... zůstala zachována též dosavadní možnost zániku členství vyloučením člena rozhodnutím výkonného výboru“. Valná hromada tedy oprávněně rozhodla o vyloučení žalobce podle stanov platných v čase, kdy k vyloučení došlo. Odvolací soud neshledal vyloučení žalobce z občanského sdružení v rozporu „s žádným zákonem“ ani s článkem 20 Listiny základních práv a svobod. Uvedl, že nelze odhlédnout od zásady dobrovolnosti účasti ve sdružení a od samotné povahy občanského sdružení. Nikdo totiž „nemůže být nucen setrvat ve sdružení s tím, s kým nechce“. Eventualita

zneužití možnosti vyloučení člena sdružení bez udání důvodu „ke zvlí a prosazování osobních zájmů jednotlivce či několika osob ve vedení (výkonném výboru) sdružení“ byla podle názoru odvolacího soudu eliminována tím, že vyloučit člena mohla jen valná hromada většinou hlasů.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Podle žalobce byla změna stanov zjevně účelová a sloužila k jeho vyloučení co možná nejjednodušším způsobem. Tomu odpovídal i program schůze valné hromady, na níž bylo vyloučení žalobce bodem následujícím až poté, co došlo ke změně stanov. Žalobce poukázal na ustanovení § 3 odst. 3 zákona o sdružování občanů a na článek 11 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, přičemž tyto normy vložil ve prospěch ochrany člena sdružení tak, že institut vyloučení člena může být vnímán jen jako *ultima ratio* věcně podložené. Legalizace možnosti bezdůvodného vyloučení člena by otevřela prostor pro účelové vylučování členů sdružení i z důvodů, které není možné otevřeně prezentovat, včetně důvodů diskriminačních.

Nejvyšší soud posoudil dovolání jako důvodné.

Podle ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, považuje-li člen sdružení rozhodnutí některého z jeho orgánů, proti němuž již nelze podle stanov podat opravný prostředek, za nezákonné nebo odporující stanovám, může do 30 dnů ode dne, kdy se o něm dozvědí, nejpozději však do 6 měsíců od rozhodnutí, požádat okresní soud o určení, zda je takové rozhodnutí v souladu se zákonem a stanovami. Lhůty takto zákonem stanovené byly stranou žalující dodrženy.

Podle čl. 20 odst. 1 Listiny základních práv a svobod je právo svobodně se sdru-

žovat zaručeno. Každý má právo spolu s jinými se sdružovat ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích.

V posuzované věci bylo nutné považovat za relevantní také závěry Nejvyššího soudu, vyslovené v jeho usnesení ze dne 17. 3. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4852/2009. Podle nich je dovolací soud oprávněn ve věci žaloby podle § 15 odst. 1 zákona o sdružování občanů posuzovat též stanovy i další navazující interní dokumenty občanského sdružení z hlediska jejich souladu se zákonem (sc. též s předpisy vyšší právní síly), s právními principy i obecnými zásadami právními.

Podle ustanovení hlavy VII bodu 7 písm. d) stanov žalovaného, schválených dne 9. 10. 2008, zaniká členství v tomto občanském sdružení vyloučením člena valnou hromadou (důvod vyloučení zde není upraven).

Podle hlavy IV bodu 4 stanov (schválených dne 9. 10. 2008) je valná hromada schopna se usnášet, je-li přítomna alespoň jedna třetina členů starších 18 let. Podle bodu 5 tamtéž se usnesení valné hromady pokládá za přijaté, jestliže pro něj hlasuje nadpoloviční většina přítomných členů.

Stanovy jsou základním dokumentem každého občanského sdružení, upravujícím kromě organizační struktury sdružení a náplně jeho činnosti především práva a povinnosti členů sdružení. Poněvadž je doposud zákonná úprava náležitostí stanov spíše rámcová (srov. § 6 odst. 2 zákona o sdružování občanů), jde v případě stanov o projev smluvní autonomie členů občanského sdružení. To však neznamená, že by stanovy jako *lex contractus* nemusely respektovat obsah, smysl i účel jak obecných ustanovení zákona č. 83/1990 Sb. (srov. § 1 odst. 1 zákona), tak zejména ústavní záruky svobody sdružování (viz výše citovaný čl. 20 odst. 1 Listiny).

Občanské sdružení je svou povahou kontrakt minimálně tří osob (§ 6 odst. 2 zákona o sdružování občanů), uzavřený za účelem společného výkonu určitých aktivit, resp. sledování společného zájmu. Je-li v rovině ústavní zaručeno právo svobodně se sdružovat, pak rovnocennou složkou tohoto práva je i oprávnění člena setrvat ve sdružení, má-li člen nadále zájem podílet se na činnostech sdružení (rubem tohoto oprávnění je zákaz nuceného sdružování, doprovázený právem svobodně ze sdružení vystoupit, obojí upraveno v § 3 odst. 1 zákona o sdružování občanů). Stala-li se osoba fyzická nebo právnická účastníkem občanského sdružení jako kontraktu, pak pro ni – i pro ostatní členy sdružení ve vztahu k ní – platí, že tuto účast (členství ve sdružení) lze ukončit jen z vůle této osoby a proti její vůli jen způsoby jasně v příslušném dokumentu sdružení vymezenými. Lze tu vést analogii s právní úpravou občanského zákoníku, podle níž je účastník právního vztahu oprávněn od něj odstoupit za podmínek daných zákonem (§ 48 obč. zák.) a ukončení právního vztahu je co do jednotlivých způsobů podrobně regulováno v obecné poloze ustanoveními § 559–587 obč. zák. (zánik závazku).

Nejvyšší soud uzavřel, že zpravidla nebude přípustné, aby bylo členství v občanském sdružení ukončeno proti vůli člena bez uvedení důvodu. Jestliže ostatní členové sdružení nechtějí s některým z členů nadále ve sdružení setrávat, musí být ve stanovách výslovně a jasně upraven důvod (více důvodů), proč může být člen ze sdružení vyloučen; tento důvod pak musí být srozumitelným způsobem, nevzbuzujícím pochybnosti skutkové ani formální, členu sdělen (žádoucí je jeho osobní přítomnost při projednání důvodu jeho vyloučení). Pouze ve výjimečných případech, jako například sjednané omezení existence (trvání) občanského sdružení dobou, po níž je naplňována společná zájmová čin-

nost, může dojít k zániku členství bez dalšího (zde je však členství limitováno samotným sjednáním doby trvání právního subjektu).

S ohledem na takto postulované záruky existence členství v občanském sdružení je ustanovení hlavy VII bodu 7 písm. d) stanov žalovaného o zániku členství vyloučením člena valnou hromadou (bez udání důvodu) v rozporu s článkem 20 odst. 1 Listiny základních práv a svobod o právu svobodně se sdružovat ve sdruženích zájmové povahy.

Na tomto závěru nic nezměnila ani úprava zániku členství v předchozím písm. c) téhož ustanovení stanov žalovaného, vážící jinou alternativu zániku členství – vyloučení člena výkonným výborem – na opakované porušování stanov či jiných interních předpisů sdružení za předpokladu dodržení tam současně upraveného postupu (předchozí upozornění, též projednání „provinění s viníkem“). Je přinejmenším sporné, zda má být právě výkonný orgán sdružení oprávněn člena vyloučit. Řešení této otázky však nebylo předmětem dovolacího přezkumu.

Výše citované ustanovení hlavy VII stanov žalovaného neobstálo ani pod zorným úhlem související úpravy rozhodování valné hromady, jak byla obsažena v též již zmíněných bodech 4, 5 hlavy IV stanov. Kvórum postačující k vyloučení člena valnou hromadou, které představovalo podle stanov dokonce jen těsný přesah jedné šestiny všech oprávněných členů (jedna třetina přítomných členů starších 18 let totiž stačila k usnášeníschopnosti valné hromady, pro návrh musela hlasovat nadpoloviční většina přítomných), bylo nepřijatelné pro uznání takového právního úkonu jako souladného se zákonem. I ze zákonných požadavků na stanovy plynoucí zásadu vnitrospolkové demokracie, kterou by měla relevantní úprava stanov pro případ vy-

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.